

Центральноукраїнський
державний
педагогічний
університет
імені Володимира
Винниченка

Силабус навчальної дисципліни

Назва дисципліни *"Безпека життєдіяльності та основи охорони праці"*

Статус дисципліни *обов'язковий компонент (цикл фахової підготовки)*

Галузь знань	08 Право			
Спеціальність	081 Право			
Освітня програма	Право			
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти			
Форма навчання	денна, заочна			
Курс	I			
Семестр	II			
Обсяг дисципліни	Кредити	4	Години	120
	Лекційні			30 (2)
	Практичні/семінарські			20 (4)
	Лабораторні			–
	Самостійна робота			70 (114)
Семестровий контроль	Залік			
Викладач	<i>Ткачук Андрій Іванович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності</i>			
Контактна інформація	<i>a.i.tkachuk@cuspu.edu.ua</i>			
Кафедра	<i>теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності</i>			
Факультет	<i>фізико-математичний; історії та права</i>			
Предмет навчання (Що буде вивчатися)	Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі права і правоохоронної діяльності			
Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)	<i>Метою курсу є</i> набуття студентом компетенцій для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях, забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду. <i>Завданням курсу є:</i> 1) вивчення основних характеристик навколишнього та виробничого середовища, виявлення загальних закономірностей виникнення небезпек, їх властивостей, наслідків їх впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та			

	<p>життя, довкілля від небезпек; 2) опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятної ризику; 3) набуття майбутніми фахівцями в галузі "Права" компетенцій ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантування збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.</p>
<p>Компетентності</p>	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (ІК).</p> <p>Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК-10).</p> <p>Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК-12).</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК-13).</p> <p>Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (ФК-3)</p> <p>Загальнокультурні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності; • знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання; • вміння оцінити середовище перебування щодо

особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;

- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

Професійні компетенції за видом діяльності охоплюють:

виробничо-технологічна діяльність:

- здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек;
- вміння оцінити сталість функціонування об'єкту господарювання в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- вміння обґрунтувати та забезпечити виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків;

організаційно-управлінська діяльність:

- здатність орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки;
- знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки;
- вміння забезпечити координацію зусиль виробничого колективу в попередженні виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;

проектно-конструкторська діяльність:

- вміння ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ і віднайти шляхи відвернення їхньої уражальної дії використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі;
- вміння оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- вміння обґрунтувати нормативно-організаційні заходи забезпечення безпечної експлуатації технологічного обладнання та попередження виникнення надзвичайних ситуацій;

педагогічно-консультативна діяльність:

- обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій за надзвичайних ситуацій;
- вміння надати допомогу та консультації працівникам та населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності та захисту у надзвичайних ситуаціях;
контрольно-консультативна діяльність:
- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями і показниками та надавати консультації працівникам організації (підрозділу) щодо підвищення його рівня;
- здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії уражальних факторів.

Програмні результати
(Чому можна навчитися)

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:

- **знати:** 1) умови безпечного функціонування природних та техногенних систем; 2) принципи сучасної методології кількісної оцінки природних та техногенних небезпек, їх аналіз та керування ризиками; 3) чинники негативного впливу на довкілля та людину; 4) характеристики, класифікації і нормування шкідливих та небезпечних факторів; 5) вплив психофізіологічних особливостей людини на формування її безпеки; 6) основні принципи індивідуальної та колективної безпеки; 7) основні положення законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці; 8) порядок дослідження виробничого травматизму; 9) технічні засоби виробничої санітарії (опалення, освітлення, засоби захисту від шуму та вібрацій, засоби захисту від теплового випромінювання); 10) вимоги безпеки при використанні електрообладнання; 11) причини електротравм;

- **уміти:** 1) аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації; 2) запобігати надзвичайним ситуаціям і організовувати усунення їх негативних наслідків; 3) ідентифікувати тип ситуації та оцінювати рівень небезпеки; 4) організувати розслідування нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві; 5) визначити вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця; 6) визначити

вимоги щодо навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці з урахуванням їх функціональних обов'язків; 7) оцінити відповідність санітарно-гігієнічних умов праці нормам; 8) контролювати дотримання вимог з виробничої санітарії; 9) проводити інструктажі і навчання з охорони праці та безпеки життєдіяльності;

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин **(ПРН-1)**;
- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання **(ПРН-2)**;
- самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій **(ПРН9)**;
- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту **(ПРН-13)**;
- працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи **(ПРН-17)**.

Зміст дисципліни

Модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Об'єкт, предмет та завдання безпеки життєдіяльності. Життєдіяльність. Безпека та небезпека. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Надзвичайні ситуації. Об'єкти підвищеної небезпеки. Поняття ризику. Види ризиків. Оцінка ризику. Сутність концепції прийняттного ризику. Управління ризиком.

Тема 2. Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Оцінка небезпечних факторів середовища за допомогою органів чуття. Види поведінки людини та її психічна діяльність. Психофізіологічні фактори небезпек.

Тема 3. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування. Основні визначення здоров'я. Вплив негативних факторів середовища на здоров'я людини. Здоровий спосіб життя. Вплив харчування на життєдіяльність людини. Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти. Екологічно безпечні продукти харчування. Методи виведення шкідливих речовин з організму людини. Харчування в умовах радіаційного забруднення.

Тема 4. Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Загальна характеристика небезпечних природних

явищ. Тектонічні небезпечні природні явища. Геологічні небезпечні природні явища. Гідрологічні небезпечні природні явища. Метеорологічні небезпечні природні явища. Пожежі у природних екосистемах. Біологічні небезпеки. Радіаційні небезпеки. Хімічні небезпеки. Гідродинамічні небезпеки. Вибухо- та пожежонебезпеки. Небезпечні події на транспорті.

Тема 5. Соціально-політичні небезпеки. Національна безпека України. Соціально-політичні конфлікти. Тероризм. Небезпеки загальної інформатизації суспільства. Маніпуляція свідомістю.

Модуль 2. Охорона праці в галузі

Тема 6. Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання. Загальні поняття про шкідливі речовини. Виробничий пил. Гігієнічне нормування шкідливих речовин. Методи боротьби із шкідливими речовинами на виробництві. Іонізуюче випромінювання. Дія іонізуючого випромінювання на організм людини. Норми радіаційної безпеки. Захист від іонізуючого випромінювання. Значення освітлення для успішної трудової діяльності. Види освітлення. Класифікація електромагнітних випромінювань і полів за частотним спектром, їх дія на організм людини та захист від них. Інфрачервоне та ультрафіолетове випромінювання.

Тема 7. Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони. Звук. Шум. Інфразвук. Ультразвук. Вібрація. Вплив параметрів мікроклімату на організм людини. Гігієнічне нормування параметрів повітря робочої зони. Визначення параметрів мікроклімату. Загальні заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. Призначення та класифікація систем вентиляції. Кондиціонування повітря робочої зони.

Тема 8. Електробезпека та пожежна безпека. Дія електричного струму на організм людини. Види електричних травм. Чинники, що впливають на тяжкість ураження електричним струмом. Системи засобів і заходів забезпечення електробезпеки. Основні поняття та визначення пожежної безпеки. Оцінка вибухопожежонебезпеки об'єкта. Способи і засоби гасіння пожеж. Основні правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України.

Тема 9. Правові та організаційні основи охорони праці в галузі. Поняття праці та охорони праці. Гігієна праці. Професійні захворювання, травми та нещасні випадки на виробництві. Основні

законодавчі та нормативні акти про охорону праці. Нормативні акти про охорону праці, що діють у межах підприємства. Інструкції з охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 10. Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі. Органи державного управління охороною праці в Україні. Система управління охороною праці. Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Служба охорони праці на підприємстві. Комісія з питань охорони праці підприємства. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці. Атестація робочих місць за умовами праці. Навчання, інструктажі та стажування з питань охорони праці.

Критерії оцінювання роботи студентів

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять, консультацій, організації самостійної роботи у формі опитування, виступів на практичних заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо. Метою є перевірка рівня навчальних досягнень студента під час вивчення навчального матеріалу. На кожному практичному занятті студент за відповідь може набрати максимум 9 балів.

Оцінка за ІНДЗ (максимум 10 балів) виставляється на практичному занятті з дисципліни на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

Підсумковий контроль. **Завданням підсумкового контролю** є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Семестровий контроль у формі **заліку** з дисципліни **"Безпека життєдіяльності та основи охорони праці"** проводиться на останньому практичному занятті шляхом визначення кінцевої суми балів після виставлення оцінок за всі практичні заняття та ІНДЗ.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

<p>Політика курсу</p>	<p>Студентові бажано відвідувати всі лекційні та практичні заняття, для повноцінного опрацювання матеріалу з дисципліна в умовах партнерської співпраці з викладачем. Активність студентів на заняттях та повноцінність конспекту з відповідних тем заохочується додатковими балами. Користуватись смартфоном на парі дозволяється.</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p>Повний електронний варіант навчального посібника <i>"Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітнім рівнем "бакалавр" / А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. Кропивницький: ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард". 2019. 204 с."</i> виставляється як основний робочий матеріал на сторінці дисципліни в Google Classroom та на сайті факультету: https://phm.cuspu.edu.ua/navchannya/navchalni-resursy-fakultetu.html</p> <p><i>Додаткові інформаційні онлайн-ресурси:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій - http://www.dsns.gov.ua 2. Верховна Рада України – http://www.rada.kiev.ua 3. Кабінет Міністрів України – http://www.kmu.gov.ua/ 4. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» http://www.nau.ua/. 5. Рада національної безпеки і оборони України http://www.rainbow.gov.ua/. 6. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України http://erriu.ukrtel.net/index.html. 7. Міністерство екології та природних ресурсів України http://www.menr.gov.ua/. 8. Офіційний сайт Американського вулканічного товариства http://vulcan.wr.usgs.gov/ (англійською мовою). 9. Північноатлантичний альянс (НАТО) http://www.nato.int/. 10. Постійне представництво України при ООН http://www.uamission.org/. 11. http://dsp.gov.ua/ - Офіційний сайт Державної служби України з питань праці (Держпраці). 12. http://www.mon.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. 13. http://www.fssu.gov.ua - Офіційний сайт Фонду соціального страхування України.

	<p>14. http://www.budinfo.com.ua - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».</p> <p>15. http://www.dsns.gov.ua - Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.</p> <p>16. http://www.nau.ua - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».</p>
Матеріально-технічне забезпечення	Аудиторія теоретичного навчання, лабораторне обладнання, навчальні стенди, проектор, ноутбук, смартфон, наукова література, презентаційні матеріали